

Työ- ja elinkeinoministeriö

VN/13371/2024

## **Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi Työkanava Oy -nimistä osakeyhtiötä koskevan lainsäädännön kumoamisesta**

Vates-säätiö sr kiittää mahdollisuudesta lausua esillä olevasta asiasta. Vates-säätiö on osatyökykyisten, vammaisten ja pitkäaikaissairaiden työllistymistä edistävä asiantuntijaorganisaatio.

Vates-säätiö pitää valitettavana ehdotusta kumota Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annettu laki. Työkanava Oy:n toiminta on ollut hyvin vähän aikaa käynnissä ja pitää paikkansa, ettei asetettuja tavoitteita ole osatyökykyisten työllistymisen osalta saavutettu. Toiminnan tuloksellisuus ja vaikuttavuus konkretisoituu hitaasti, mutta vakaasti, ja olisi tullut laajemmassa mitassa näkyviin vasta muutamien vuosien kuluttua.

Kun valtio perusti ja käynnisti Työkanavan toiminnan, lähtökohtana oli yksinomaan edistää osatyökykyisten työllisyyttä mahdollistamalla työsuhteinen työ myös kaikkein vaikeimmassa asemassa oleville osatyökykyisille. Yhtiön tarkoituksena on ollut tukea osatyökykyisten ihmisten osaamista sekä kohentaa heidän työmarkkinavalmiuttaan. Työkanava onkin palkannut vaikeasti työllistyviä ja pyrkinyt vuokraamaan heidän työpanostaan yrityksille. Menneen kevään aikana enenevässä määrin.

Kun Työkanava lakkaa olemasta, henkilöt siirtyvät hyvinvointialueilla (tai jos erikseen sovittu, kunnissa) toimiviin sosiaalipalveluihin, joista nämä ohjataan kuntien työllisyyspalveluihin työllistämisen piiriin. Kyse on kunta-asiakkaasta, jonka työttömyys koituu kunnan tappioksi sakkomaksuina.

Hallituksen esityksessä perustellaan lakkauttamista myös merkittäville valtionavustusten kohdentamisilla ja sillä, että yhtiön kustannusvaikuttavuus on arvioitu heikoksi verrattuna muihin työllistämistoimiin, kuten palkkatukeen. Hallituksen esityksessä verrataan virheellisesti kustannusvaikuttavuutta palkkatuetun työn tuloksiin, sillä palkkatuen ehtoja on hiljattain heikennetty, eikä jatkossa palkkatuen vaikuttavuus ole lähelläkään sitä tasoa, mikä se on ollut aiempina vuosina.

Esityksessä on todettu, että olemassa olevat tukitoimet, kuten palkkatuki, työolosuhteiden järjestelytuki, työvoimapalveluiden koulutukset ja työhönvalmennukset sekä yhteistyö järjestöjen kanssa riittävät osatyökykyisten

henkilöiden työllistämisen tukemiseen ilman erillistä erityistehtäväyhtiötä. Vates-säätiö toteaa, että nämä toimet eivät mitenkään ole riittäviä työllistämään heikossa työmarkkina-asetuksessa olevia. Tämän ryhmän työllistyminen on Suomessa iso haaste, jonka ratkaiseminen vaatii laajoja ja tehokkaasti kohdennettuja resursseja ja toimenpiteitä. Työkanava Oy olisi voinut olla yksi tehokas toimi, jos sen olisi sallittu jatkaa toimintaansa ja näyttää vaikuttavuutensa kaikki työllisyysalueet kattavana.

Kun hallituksen esityksessä todetaan, että järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa riittävän tuen heikossa työmarkkina-asetuksessa oleville, ei hallitus ole ymmärtänyt, että järjestöjen avustuksia leikkaamalla vähennetään järjestöjen mahdollisuuksia tarjota tukea työllistymiseen ko. kohderyhmälle. Leikkaamalla järjestöjen avustuksia ja tukia vaarannetaan paitsi niiden toimintaedellytykset ja palvelut työllistymisen tukeen, vähennetään järjestöjen mahdollisuuksia työllistää ja tukea kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asetuksessa olevia henkilöitä. Järjestöillä on jo nyt työllistämisen tuen osaaminen ja menetelmiä käytössään, jolloin palkattavalle henkilölle osoitettava tuki voi olla maksimaalinen, jos niiden toiminnan sallitaan jatkuvan.

Entistäkin enemmän tulisi kiinnittää huomiota niihin tukitoimiin, joilla vaikeimmin työllistyvien siirtymistä avoimille työmarkkinoille voidaan edistää tuloksellisesti. Esimerkkejä näistä keinoista ovat muun muassa IPS-työhönvalmennus ja laatuksiteereihin perustuva työhönvalmennus. Työhönvalmennus on todettu sekä kansallisesti että kansainvälisesti tulokselliseksi työllistymisen edistämisen keinoksi.

Perustuslain 18 §:n mukaisesti julkisen vallan on edistettävä työllisyyttä ja pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön. Tämän oikeuden turvaamiseen pitää kiinnittää erityistä huomiota, eikä lakiesitys tue perustuslain henkeä. Lisäksi perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Tämä koskee myös osatyökykyisten henkilöiden työllistymisen oikeuksia ja tarvittavia tukitoimia työhön pääsyyn, työssä pysymiseen ja työhön palaamiseen.

Vates-säätiö odottaa, että hallitus arvioisi paremmin valtion toimenpiteiden riittävyttä heikossa työmarkkina-asetuksessa olevien henkilöiden työllistymisen tueksi ja edistämiseksi. Vates-säätiö totesi vuonna 2021 lausunnossaan Työkanava Oy:n perustamisesta, että ”esitetyllä yhtiömallilla ei yksin ratkaista vuosia agendalla olleita ns. ilkeitä haasteita (palvelujärjestelmän aukkoihin putoaminen, liian terve vs. liian sairas työhön, kannustinloukku, työkyvyttömyyseläkkeeltä työhön jne.). Useissa aiemmissa uudistuksissa haasteeksi on lopulta muodostunut asiakas- ja palveluohjauksen toimimattomuus, vaikka periaatteet ovat näyttäneet selkeiltä. Vates-säätiö näkee riskinä, että tämä toimimattomuus jatkuu, erityisesti tyypillisten väliinputoajaryhmien kohdalla.” Esitetyt asiat pitävät edelleen paikkansa.

Lisäksi Vates-säätiö esittää, että jatkossa tulisi toteuttaa ainakin seuraavat toimet:

- Ensinnäkin tulisi varmistaa, että kolmannen sektorin palkkatukioikeus säilyy. Kolmas sektori on merkittävä alentuneesti työkykyisten henkilöiden työllistäjä ja palkkatuettu työ on yhdenvertaista työtä, jonka ajalta työntekijän työssäoloehdon tulee kertyä. Sekä yksityisellä että kolmannella sektorilla.
- Toiseksi tulisi vahvasti ohjata vaikeimmin työllistyvät henkilöt, yhteistyössä hyvinvointialueiden sosiaalipalvelujen ja kuntien työllisyyspalvelujen kesken, järjestöihin, joilla on käytössä työelämäasiantuntijoita tai muita työllistymisen tuen asiantuntijoita varmistamaan, että henkilöillä on saatavilla tarvittava tuki työhönsä. Tästä näkökulmasta järjestöjen toimintaedellytyksiä tulee vahvistaa.
- Kolmanneksi tulee laskea hyödyt, joita työhönvalmentajan työllistymisen kuluihin myönnettävällä palkkatuella saavutetaan niissä tapauksissa, kun yrityksiin palkataan alentuneesti työkykyinen tai muu vaikeimmin työllistyvä henkilö.
- Vaikeimmassa asemassa olevien osatyökykyisten henkilöiden työllistymiseen on osoitettava jatkossakin resursseja.

Helsingissä 24. päivänä kesäkuuta 2024



Jaana Pakarinen  
Toimitusjohtaja